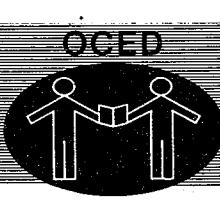


# Jèkabaara



"ni jekafò ye daamu ye,  
jekabaara nyogòn daamu tè."

## KUMANTU CIKEKAFO KONKOW

Boko fɔc



### NIN MIN BE BOKO NI CNCK

- Le 2 Kisi Koson
- Le 3 Ùebila.
- Kumantu dugu lakodonniya.
- Le 5 Kumantu sɔrɔkow kunnafoni
- Le 6, 7 Kumantu sigicogo ñegən

- Le 8 Kumantu cikekafo bilama
- Le 9 Kumantu cikekafo lakodonniya
- Le 10 Sene yiriwara cogo min Kumantu
- Numuya bækayiriwa Kumantu cikekafokono.
- Le 11 Koɔri wurusi izini kura bëna sigi Kumantu
- Le 12 Sabara daliluma (Tige filannan n'a laban)

**Ka se duguw ma****KISI KOSCÖN**

# Bange masibantan

## Sanudaliluw



- 1.** Muso lasirito mana dökötöröw walima bange-köösimusow matarafa a ka kōnomaya waati bëe kōn, a bë tanga bange nankata caman ma.
- 2.** Mogo faamuyalen dörön de ka kan ka tin minse.
- 3.** Denbaya bëe ka kan ka kōnbara taama siyen

juguw dōn yaasa ka bange nankataw kunben.

**4.** N'a bora farisogobatigiw la, muso bëe ka kan ka dō fara a ka dumuni këta kan kōnomaya waati kōn. Dō ka kan ka fara muso kōnoma lafiyawaa-ti fana kan.

**5.** Muso mana a yëre tanga kōnta ma sani a

san 18 ce ani a san 35 temennen kō, n'a kōn-baraw furance ma dëse san 2 la, caman bë bō a ka bange mantooröw la.

**6.** Muso minnu ka denya ni npogotigiya kera keneya ni baloko numana, olu ka kōnomaya ni wolo gëleya ka dögön.

## Nebila

K'a ta 1989 san kalo 12 nan tile 19 la ka se a tile 21 na, MAKOCI kalan-kow baara n'ogon n'o ye Zan Piyeri Dérlye, oni jekabaara sèben jekulu mogo fila ye taama ke Bugunin MAKOCI mara la. Taama in kun tun ye de ka mara in balikukalan kuntigiw n'a kalanda n'ogonw lakalan sèben numanw sèbencogo n'u labencogo la, u ka baaraw siratege la an'u ka duguw coggoyaw la, u be minnu ci Jekabaara ma.

Taama in tile fofokera n'ogon hakili-nanjinidon ye - Bee lajelen kelen ka n'ogon soro Bugunin MAKOCI mara kuntigida n'ogonyeso kono, Zan Piyeri Dérlye folo ye Kuma ta k'a taamanogonw jira jama la, n'olu ye :

- Leo Sel, Olandika mogo faamuylan sigilen Jekabaara labencogo numan kanma.

- Tumani Yalam Sidibe, n'o ye Jekabaara sèbenbaga do ye.

Yiraliw bannen, Dérlye ye baara labenbolo n'efi mogo ye.

O tile, folo o baaraw kera sèbenni, numan kecogo ani ja tacogo numan n'efoli ye kalandenw bee ye. O sen fe kalanden mogo tan ni saba kelen-kelen bee ye hakilijagabo sèben kelen laben Jekabaara kanma.

Tile filanan don, karamogon ni kalandenw Bee ye n'ogon soro kuman-tu cikekafo la. O ni Bugunin ce ye



Bugunin Balikukalankafokuntigiw ni Jekabaara sèben jekulu

bametere 75 ye. Yen, jama tilanna kulu naani ye.

- Kulu folo : o ka baara tun be cikekafo kono kow n'ejinini kan, ani koori dabalida kura kunnafoniw nini.

- Kulu filanan : o ka baara tun be kumantu numu lakalannen do kumanogonyali kan.

- Kulu sabanan : o ka baara tun be kumantu cekoroba do kumanogonyali kan, kumantu sigicogo kan.

- kulu naaninan : o ka baara tun be kunnafoniw nini kan, Cefala duguyiri-wa-ton kan - Cefala ni kumantu ce ye

bametere 20 ye.

Baara ninnu bee kera kuluw fe ka ban ka ben wulatiljan waati ma.

Tile sabanan baaraw benna baara kelenw labenni ma, ani foliw. Tile waati 11 nan temennen ni sanga 45 ye, jekabaara sèben jekulu mogo fila ye Bamako sira mine. Dérlye taara n'efi, Sikasso MAKOCI mara la.

Tile saba baara kelenw de kafolen be jekaara boko in kono, k'o ke «Kumantu cikekafo boko keréenkérénne ye.

**Jekabaara sèben jekulu.**

## Kumantu dugu lakodoniya

Kumantu dugu tariku : Kumantu ye kafodugu ye, min be Bugunin koroñjanfan fe.

Kumantu dugu sigira Kuman Kone fe, min tun ye jula senkajola ye, min boyoro jorjor ma don. Ani miniyan tun ye taamanogon ye, o de ye sigiyoro in jira a la, k'a fo a ye ko n'a sigira yen a ko be jiidi. A sonna ka sigi yen.

A ye tu do sugandi k'a ke sa in mara yoro ye. Otu be dugu ni worodu-gu ce. Kuman togo n'a ka sa maratu farala n'ogon kan ka ke Kumantu ye. Dugu be wele o de la ko : Kumantu.

O k'o Kuman jiidira sigiyoro in na. A



Kumantu tariku n'efobaga

ka waati surunya-nen, a y'a fo a ko ye k'u te n'a suye, nka, n'u y'a ka tama n'a bolo fe n tow ye yoro min, o koro ye ko a be yen. U ka to k'o yoro son.

O fo ra cogo min, o kera ten. A tun-nunnen ko, u taara a bolofenw soro tu in na. U fana ye yen ke sonnikoyoro ye.

Kumantu ye kone ye, nka Boliso-ma kone n'a balimaw fana bora Gonkor, Kajana mara la, kana waati sigi Sanba, kebila mara la, ka soro ka na sigi Kuman ko fe, Kumantu.

Olu de be wele Kumantu ko kura-lakaw.

### Yoro tigya

1 - Dugukolotigi : Dugukolotigiya be Kuman kow bolo. Hali sani Boliso-ma n'a ko ka sigi u ye woro tan bo ka di Kuman ko ma. Fo ka se bi ma, o

# MA.KO.CI Kunnafonni

laada kelen bē sen na.

Kuman kōw la, sudugutigiya bē Famori Kōne bolo bi.

**2-Furutigiya:** Furuye yorōlatōnnen ye minkōnō dugu yerebolow danma bē je ka dugu laadalakow jenabo. Dugu laadalafenw fana bē mara yen.

Keléwtuma na kelécéwtun bē laben yen.

**Kumantu sugu sigi kan.**

Kuman Kōne n'a dōgōw ye sugu fōlō sigi ka kōn samorikélé jē. O sugu tun bē jo dugu kōfē araba o araba.

Samoriko tēmennen kō, sugu yelemana dugu kōnō k'ā to a dōgo kelen na. Suguko tun dabilara. U seginna k'ā kuraya san 1928 na lakōli karamogō dō ka kuma fē, walisa lakolidenw'usomogōwka sekajōgon ye dōgo o dōgo. O bennna jatigw sago ma. Sugu kera lakōliso kéré fē. U taara fileli kē, ka sugu saraka jini. O kera tura bilen kelen, ni woro ani kolonkise filen jē kelen min sigira npogitiqi kun dugutigi ka fugula kan ka bo furu kōnō ka taa sugu cemance la k'ā sōrō a m'i bolo da filen na.

O npogotigi min tōgō ye ko : Nèle, o de fōlō bilara ka jōomi jiran sugu cemance ani ka kē sugu mōgō fōlō ye.

Nturabilen fagara sugu cemance la, k'ā sogo ni woro tila mōgōw cē, ka dō da filen jēkelen kolonkise kan ka jēle ladiya.

An bē bi min na, sa ye kuma min fo Kuman ye, o kumbora ; ka d'a kan dugu sigi kēne bē bametere saba bo. A kōnō mōgō ye mōgō 2380 ye.

Gudōrōn b'a dugu cēci, kōri senebaarada ka kafo dō dayelēla a kōnō kabini 1979 san, kōri wurusili dabalida kura dō bē ka jo fana min bē na se ka kōri tōni 45 000 wurusi.

## Furutigi

Furutigiya bē yelema-yelema kuralakaw ni jōgon cē mōgokōrō kunda. Faamadugutigiya fana bē olu bolo.

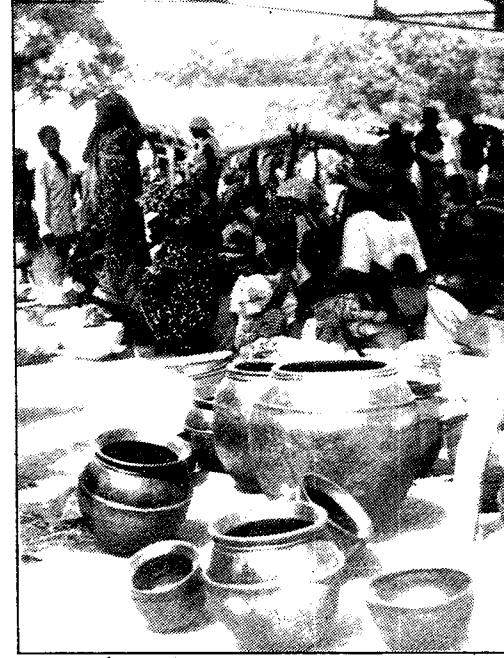
n'i sugandira ka kē furutigi ye, i tē segin i ka so tugun. O kōfē, i sigiyōrō kēren-kērennen don furu bulonba kōnō nin cogo la : i sigira min nonna, n'o tun bē sigi i dontō numanfē bulon kōnō, et bē sigi i dontō kininfē fo k'i ka waati ban.



*Kuman ka tu*



*Kumantu sugu jobaga folo : Nèle*



*Kumantu sugu bilama*

**Furukunnasigi minnu tēmenna**  
Bolisoma, Fakumogō, Sabuburama, Denkuru, Benkōro, Kelékuma, Baa Jayiri, Korokile (Samori ye dugu kēle min tile la), Cemē, Baa Fanyiri, Cekurun, Siraba, Baa, Sonan, Soyiri, Baa ani Ngolo, min b'a kunna sisan.

## Diine sira kan

**- tontigiya :** Folo, u tun bē jine ni boliw son. i n'a fō *togoje, ntonbilen*. Olu tun b'u demen ka sonw ni subagaw kēle, ka kiiriw tige. U tun bē son ni sew ni woro ye.

Kuman ka tu fana bē son san o san sudugutigi fē. O sonni bē kē ni woro, ſe, saga ani misi ye. O don tun bē kē jenajeba ye Kumantu. Balimaw ni limanaw bētun bē na n'u ninjōrō

sōnnifēnw ye. Nka silameya nalen, ni tōkunko bōra min na fileli yorōla, o b'i dogo ka n'a son.

**- silameya :** Seri minnen jonya la Samori ka sofaw fē, o senfe o ye korané kalan. O labilalen nana ni silameya ye dugu kōnō. Mōgō naani fōlō minw tuubira, olu y'a demen ka silameya yiriwa. Ka misiri jo. O kōfē, ſeki Abu Kōne, min ye Seri korokeden ye, o taara kalan kē Masigi kan'a benōgōkē kōrōlen nō ta.

Silameya nana barika sōrō ale tile la fō jumamisiri jōra. Bi, misiri naani ani madarasa fila bē Kumantu. O n'a ta o ta, jaba tē sene kumantu k'ā sababu kē kodugu sigibaga katu jine tana don.

# KUMANTU

kafo  
kunnafonni



	kafo bonya km <sup>2</sup>	4783	1985	1986	1987	1988	1989
	mogo hake	71143	mm	don	mm	don	mm
cikeda hake	4113		kumantu	730,6 50	1000,4 49	755,8 54	1144 71
dugu hake	147		sanso	755,9 46	978,8 53	598,6 43	1169,9 59
dugu yiriwaton	46						615,6 28

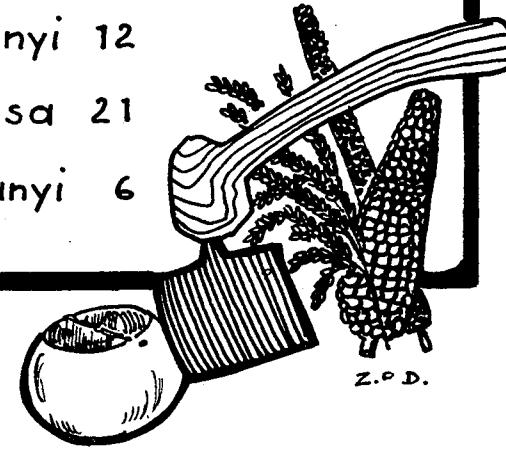
senefenw	1987 - 88			1988 - 89			1989 - 90		
	kene	soro	kg/ta	kene	soro	kg/ta	kene	soro	kg/ta
koɔri	4388	6131	1397	5482	7157	1306	6544	9120	1394
kaba	2586	4445	1719	3502	4924	1406	3713	6575	1771
nyɔ	5779	4895	847	6834	6192	906	8862	7134	805

## SENEKE minenw

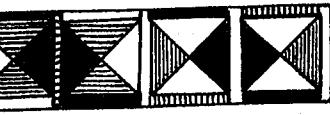
sari	2771	fiyen ponpe	144
dabayana	1901	binfaga furakelan	340
dannikelan	1276	hunin	70
wotoro	1067	kurucilan	18
pili ponpe	1198	sari misi	7947

## balikukalan

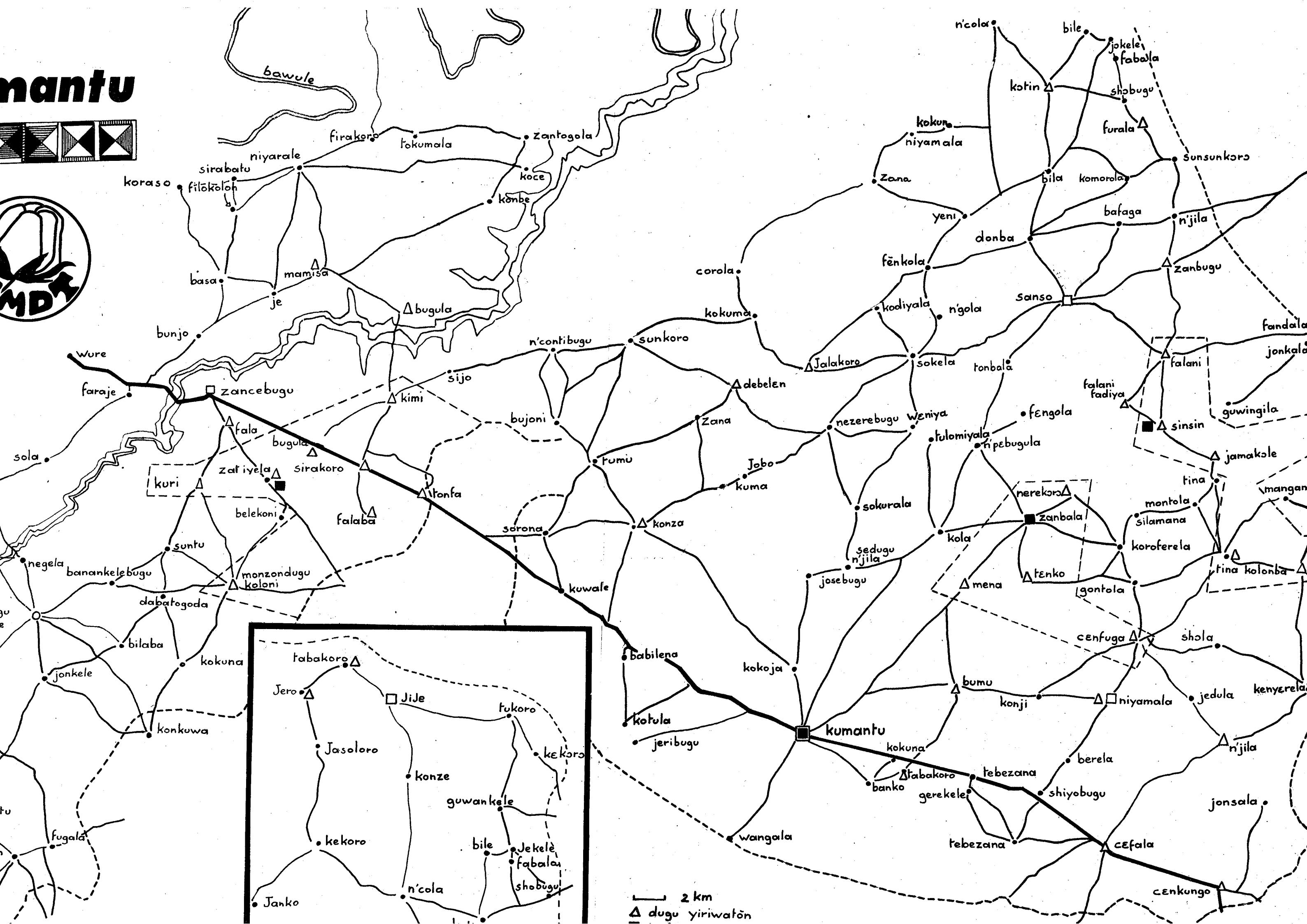
karamogo	222	misi	31613
kalanden hake	1023	saga ni ba	25292
minnu kiimena	910	fali	1343
kulu folo	444	were gana	119
kulu filanan	156	nyɔ dinge	65
kulu sabanan	123	duguyiriwaton kiimeli	
kulu naaninan	187	minnu kanyi 12	
		minnu kafisa 21	
		minnu manyi 6	



**mantu**

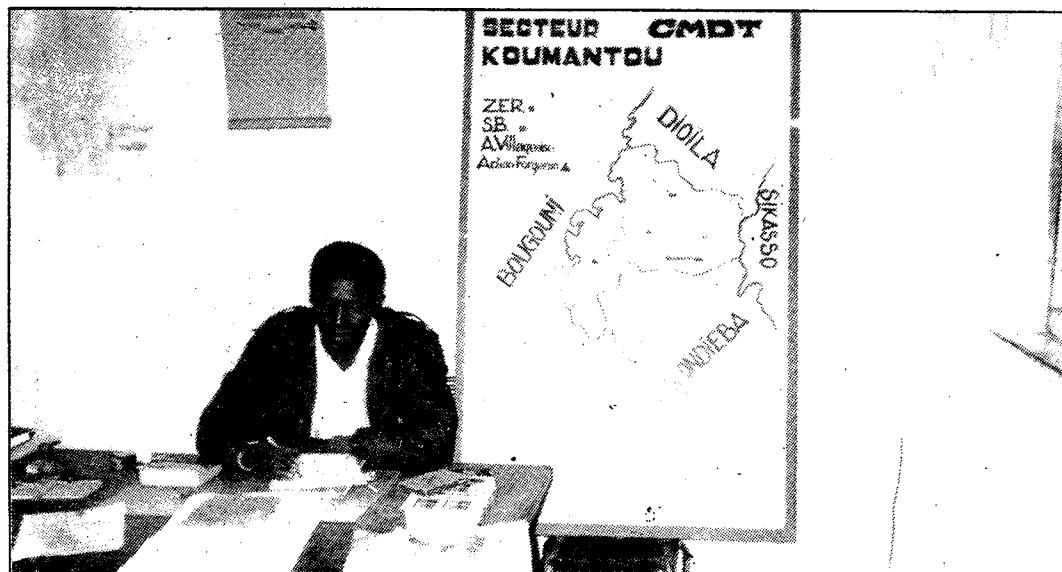


140



# Kumantu cikékafo bilama

Kumantu senekekafo ka senekeminenko yiriwara kosebe. N'i ye cikeda kemé o kemé laje i b'a soro :  
 cikeda 81, dabafin b'olu bolo  
 cikeda 56, dabana b'olu bolo  
 cikeda 37, dannikemasin b'olu bolo  
 cikeda 31, wotoro b'olu bolo  
 cikeda 35, pñpñe piliman b'olu bolo  
 cikeda 76, misidaba 2 b'olu bolo, ani seneke dugukolo labenni minen 1.  
 N'i y'o kemé-kemé jate file, i b'a dñn ko senekeminen ye laboli ke.



Kumantu cikékafokuntigi : Sumayila Dante

Kumantu ni Kucala ni Sikaso ani Fana koorisene baarada senekekafo koreba dñw ye sigiyogon ye.

O be n'a ta, Kumantu senekekafo nemogo, n'o ye an balimake Sumayila Dante ye, o wajibiyalen don ka cikeda kelen-kelen bëe minentigya.

Kabini san 2, sene soroyiriwali be ka na ni senekedubaw yerekeli ye, cikeda kura be ka caya.

Cikeda kemé-o-kemé, i b'a soro cikeda 83 de lakololen don seneke nemogo bolo. Sola de cikelakoliden sigiyor, cikeda caman be ye minnu ma don lakoliden ka yamaruya kono. Solakaw bora koori sane na, k'a sababuya ke 1979-1980 sankoori kecogow ye koori san sen fe.

Kibaruya dili fana ka gelen Kumantu senekekafo kono. Samine fe, cike kuntigi sigiyor min be yen in'a fo Jige, ani Sanso mara, o te lasoro (kalo 8nan ni kalo 9nan na).

Kumantu kafo demisenw be taa jamana kono, wari jini na, o kera

sababu ye k'u ka kafo soro dñgoya, furá be na soro o geleya la sconi, k'a d'a kan, kabini san saba, Kodiwari baara soro be ka geleya, n'o dun kera diñlatigé be na geleya mogo bolo.

Korolen, jamanakontaa ye san ni san ye, cew be taa koori sene, n'o

feerela u be segin, nka dñw be to yen fo san 2 walima san 3.

Dugukolow lagosili ye baara ye cesiri ka kan ka ke ka jësin min ma joona yoro minw be yen n'u cencen kaca, o yoro be mogow konogon bi. I n'a fo senekeuntigi sigi yoro min be Kumantu yere mara ni namala ani cikelaminikafo mara kono, n'o ye zanbala ye. Dugukolo lagosili bolokoratalan do ye kunfesene ni kunfeyiritigé ye, ani sanjibaw ka ceceli kulu jijigigiw la, sanko debelen kulu ni namala kulu, o kota suma don fana be sen na alibi.

Kumantu senekekafo fana sigilen don sira kan, sira min ni cokolimisi bëna a fe ka bë Segu kafo ni Konobugu mara la.

Geleyaba be bajé dala misitigi kan, Kumantu mara misi fana ka ca kosebe : misi ba 31.613 be cikelaw bolo koro.

Misi gen geleya be Kumantu mara mogow kan kosebe k'a da kan u ma deli misi ladon na. Misi ka bilayerema kera laada ye, tununi ni soñeni fana ker'u sigiyogon ye. N'a b'o cogo la, an ka yiriforow te na se ka lakana Kumantu.

Senekekafo dun be ka geleya soro-soroyiriwali la dunkafa siratigé la, a ka senekelaw ka jokeli la wari ye. Buguni dugu kono be se ka u deme k'a ke wari ye, nka dugu yiriwatonw ka kan k'u kan ke kelen ye, k'u ka jokeli danfo, walasa u ni jagokelaw ka se ka ben a kan.

U ka senekekafo nemogo n'o ye



Duguyiriwatonw ka ca Kumantu cikékafo kono

## Kumantu cikekafo lakodɔnniya

Kumantu cikekafo bē buguni mara kono. Ani buguni cē ye kilometere 76 ye. A ni cikekafo minnu bē danbo olu ye : Nena bē kɔrɔnf ; Masigi bē kɔgɔdugu fe ; Buguni bē tilebi fe ; Kolɔnjeba bē worodugu fe.

An'a kadɔgoya bēe, Kumantu cikekafo ni kafo wərew bē tali ke nɔgɔnna soro sira fe.

Kumantu cikekafo sigicogo :

Buguni cikekafo do tun don, nka soro yiriwali ani kɔlosili siratige kɔcogo juman de y'a to Kumantu kera a danma cikekafo ye 1979 san kono. A sigi tuma, cikelaminibolo saba (Kumantu -Sanso -Zanɛbugu) ni cikelamini bolofara tan tun b'a kono. Yelema donn'a sigicogo in na 1981-1982 san ani 1982-1983 san kono ni cikelaminibolo 2 faraliye a kan (Jijé ni namala). O Kera sababu ye ka cikebolofara dafa tan ni seegin na (barisa olu bēe n'u ka cikebolofara kuraw tun don) yelema kuraw donn'a la kofe minnu kera sababu ye ka do bo

cikebolofara hake la k'o ke 15 ye ani ka Zanbala kafoyiriwatɔn dayele 1988-1989 san kono. A sigisan ni ninan cē, cikekafokuntigi minnu sigira olu ye : Sablen Jara : k'a ta 1979 san fo 1981, Dirisa Jalo k'a ta 1981 san fo 1983, Sanba Kulubali k'a ta 1983 san fo 1984 ani Sumayila Dante k'a ta 1984 san fo an bē waati min na i ko bi.

**Kunnafoni kumbaba damadɔw Kumantu cikekafo kan**

Kumantu cikekafo dugukolo kene bē ben bametere 4783 ma. A kono mogo mumé ye 71.143 ye minnu tilalen don dugu 147 cē. Cikeda mumé ye 4113 ye, nka minnu kɔlosilendon olu ye 3411 ye. O cikedaw bē forokene minw sene o ye taari : 18.747 ye. Soro yiriwali baaraw ye : sene, baganmara, bololabaaraw ani jago.

U ka fen senetaw ye : koori, kaba, no, tiga, malo, da, bēne ani ku. Cikeda kelen ka kene seneta bérékeñnen bē taari 6 nɔgɔn bo.

**Waleya wərew**

a) Duguyiriwatɔn : duguyiriwatɔnko damine na Kumantu cikekafo kono kabini 1978-1979 san na. An bē waati min na i ko bi, duguyiriwatɔn 46 de b'a kono. Koori sene hukumu kono, duguyiriwatɔn ninnu bē 50 % kene sene ani 53 % soro ke.

b) Balikukan siratige la : Karamogo 222 soro la. Olu sera ka kalanden 910 kalan, o kalandenw na mogo 444 kera fōb ye.

c) Duguyiriwatɔn ka baarakelenw : Kalanso 26, koorisirifini 4400, basikili 40, minenmaraso 39, jiginniso 10, furakeliso 5, furakesu 27, dugu 14 bē niwakinji di, seben marakesu 22, sumankisebɔmasin 3, baganfurakesu 6, pɔnperekolon 39, sɔgoliwɛ 25, jiriñen lamoyoro 5, dibinjana 1 (jiriden lajayoro).

d) Numuw joyɔrɔ cikekafo kono  
Numuw ka kalan damine na kabini 1974 san. O san ni ninan cē, numu 11 de kalanna, nka numu 7 de bē baara la. O numu 7 olu, la minen fōb be 4 bolo, ka minen filanan ke to 3 bolo.

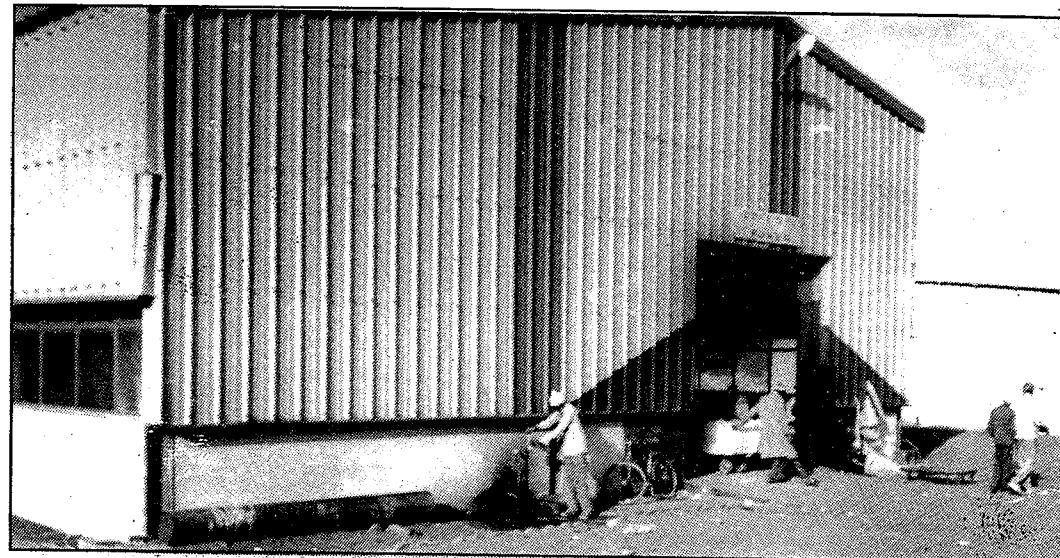
Sumayila Dante ye, y'a miiriya jira a ko la ko ale ka kafo, ma tila u ka dantigeli no dita kan alibi.

- Malosene fala labenta caaman bē Kumantu kafo kono, ani ka baganw lami.

Seneñew lacayali fana bē se ka sen soro i n'a fo bēne, da, ani soja, walima gerekā malo. 1984 san na Kumantu seneke kafo ye taari 100 sene, gerekā malo in ye sen nana-ma soro ninan 1989-1990 san samiyekonoka d'akan Kumantu seneke kafo ye tari 738 sene.

Min ye koori senele yere, bolo fa ka kan ka ke alibi o la, walasa a bē taa nefe cogo min. 1994 - 1995 san nesigilen don ni tari 12231 ye, o kene hake folen bēna sene cikedaba 5,204 fe, o kene in taari kelen soro bēna bēre keje ka se 1488 ma tari kelen na, n'o kera Kumantu seneke kafo bēna toni baa 18200 soro ke.

Musow ka soro yiriwabaara dō ye fala kono malo sene ye, nka musow ka soro fanba bē nini situlu ani sunbal a feereli de la..



Bugunin MA.KO.CI. mara kɔridabalida

Soro yiriwasira wəre bē ka sen soro, i n'a fo nakosene : jaba ni foronto, gan ani salati n'a nɔgɔnnaw.

Senekelaw dème jekulu min bē Kumantu seneke kafo kono n'o tɔgɔ ko «kɔr de la pɛ», (Ameriken jamana ka yiriwademesira dō don) bē ka mɔgɔw dème u ka nefetaa baaraw la o jekulu na ni bi cē, u sera ka dugu 3 dème ni ji tɔn yɔrɔ 5 ye ani kɔlon nana 11, u ka

dugu yamaruyalen 3 in kono : Banko ni Tabakɔrɔ ani Bunu.

Kumantu seneke kafo bēna kunkɔrɔta ni Olandikaw ka lasigiden sigili ye Buguni dugu kono, min bēna ke sababu ye ka dème la se Kumantu mara mɔgɔw ma, walasa dugu kolo lagosili bē dan sira la cogo min a sigili bila la ka 1990 san kalo fōb makono.

## Sènè yiriwara cogo min Kumantu

Bugunin, Jekabaara dilan jekulu ye baro ke ni Kumantu cikekafo kungiye, ani Warakoro Kone, min ye Kumantu koorisene na fôlô ye. Baro in tun be Kumantu sene yiriwalicogo de kan. Min bora baro in kono, a y'o lamen.

Kumantu sene taa bolo yanni ka kooricikeda na

An ye Warakoro nininka :

A ko : fôlô-fôlô Kumantukaw tun be no, fini, woso ani ku sene dumuni kanma, ka tiga sene feereli kanma. Musow doron tun be malo sene. A ko waati la sanji tun be laboli ke, dun-kafa tun be soro, nka siraw tun te duguw ni noggon ce, wa kunnafoniw soro li tun ka gelen.

- Jekabaara jekulu : i hakili tora geleya jumen kan o waati kono ?

- Warakoro : 1987 san na, ntônw ye sumanw tige, nka woso, ku ani bananku kera ka mogow balo. Mogo

tun be taa Senegali, nka kodowari taga damine, a te temen san 30 kan.

- Jekabaara jekulu : mogofolojumen ye misidaba sene damine Kumantu ?

- Warakoro : Tengo Kone min taara Zancebugu sene kalanna, o nana ni misidaba kelen ye nk'a ma baarake n'a ye. O kofe Bu Kone fana ye sari soro, a ma mago ne o fana ye.

Faransi koorisene baarada de kera sababu ye ka misidaba sene damine an fe yan.

Koorisene damine waati :

- Jekabaara jekulu : jen fôlô ye koorisene damine yan ?

- Warakoro : Ne tun ye worojula ye, ny'a ye k'a fo'o soro ka dôgo, ny'a laje ka kôri dôconin ke. N ye dugu Alimami, n'o ye Abu Kone ye, ani Jotigi Kone negeen k'u fara ne yere kan, walasa an ka kôri senen na se ka san an ka dugu kono. O waati la,

Makono Tarawele de tun ye koorisene lakoliden ye Tonfa. O de y'an demen baara ninnu bee kecogo la. An ka nogô, bagaji, ani koorisie bee tun be bo Wengala.

- Jekabaara jekulu : baganmara sira kan dun ?

- Warakoro : fôlô-fôlô bagan tun ka ca, nka Samorikelé ye bagan silatun. O kofe bana do nana misiw bee ban. Misidogötôrô tun man ca. Nka sisan, baganw cayara dôconin, k'a sababu ke bagan dogötôrô ka fura kelenw ye.

- Jekabaara jekulu : jiko dun ?

- Warakoro : fôlô-fôlô jitunka ca, wa tun man jan dugujukoro. Kolon tun be sen k'a dan metere 3 la, nka sisan, kolon be ji soro metere 8 walima 16 la.

- Jekabaara : dugu kônna tun be cogo di ?

- Warakoro : dugu tun ka dôgo, fo kungosogo tun be faga sow lamini na, nka sisan dugu bojena mogô cayara, fen bee yelemena.

## Numuya be ka yiriwa kumantu cikekafo kono.

1985 san kono, walasa ka cikeminenw dilali n'u lakanani sabati, MAKOCI ye Yusufu Tarawele kalan numuyabaara la ka soro ka minenw d'a ma walasa a k'i sigi kumantu. Sanni a ka kalan a ka baara tun ma sabati, bawo a tun be minen misen doronw de dila.

A kalannen ko, a ye minen fôlô soro min juru ka kan ka sara san 3 kono a ka cesiri koson, a sera k'o sara san kelen kono. 1987 san na a ye minen filanan soro min be sudeli ke. A tun ka kan k'o juru sara san 3 kono, nka a sera k'o fana ban sarala san 1 kono.

A ka baara ketaw.

Aka baara nesinnen be minendilaw ma : minen misenw (Jenni, dabaden, Joku, tontoli, lamu anifén wérèw) ; misidabaw, dabajanaw, wotorow, negekonw. A be cikeminen tinyenew fana laben ani minen wérèw. Minen minnu be di MAKOCI ma Holandi jamana fe, a be wele olu sogolonnibaaraw la. A be baara berékénenen minnu ke minen kubaw dila la san



kono, obetaa : misidaba 12, dabajanawa 2, wotoro 10 noggon na. A ka baarakénegew sanyoro ye Buguni ni Bamako ye.

A ka baara kono a be dugu 10 noggon na mago dila. numu kalanden fila de b'a demen a ka baaraw la.

A ka minen feerecogo

À mageleya soro ka minen feereli la, ka d'a ka baarabolo ne kan. Ni min ma san je la, a b'o don san kelenjuru la min be sara sannifeere waati, warije la walima suman na.

Baara in ye nafa min las'a ma

Baara in kera sababu ye a ka sow jo Kumantu ani Bamako, ka baara keyoro jo min kajni kosebe. San o san, a b'a ka kabilia lenpo sara, awa a ka du balo fana b'a la. Geleya minnu b'a kan o ye : baarakénegew ani gazi laseli ye a ka baarakéyoro la.

A ka baara yiriwali hukumu kono, a ka naniya ye ka sudelikemasin soro juru la teliya la.

MAKOCI ka numunkalan kera sababu ye ka nogoya don minenko geleya la kumantu cikekafo kono. A kera sababu ye fana ka numu kalanenw ka netaakunw sabati.

# Koɔri wurusi izini kura bëna sigi Kumantu.

Koɔri wurusi izini Kura joli sigira sen kan Kumantu kabini 1987 san k'a d'a kan Mali jamana ka koɔri sɔrɔta bë ka yiriwa ka taa fe.

A sigiyɔro ni Kumantu c'e ye bametere 5 ye, gudɔron da la, n'i bë taa Sikaso. Ani sikaso c'e ye bametere 130 ye, a ni buguni c'e fana ye bametere 80 ye.

An balimake Tengo min ye faransi ka koɔricike baarada ka lasigiden ye Izini joli kɔlsili kama, o ye Jekabaaradilan jekulu bisimila araba 1989 san kalo 12nan tile 20.

## Sojɔyɔro nafama.

N'i sera sojokene in kan i bë kabakoya i yere ma. Kené in bonya yetaari 20 ye, min nɔgon iziniba ma deli ka jo an ka Jamana kɔnɔ.

Folataari 16 detara k'a ke sojɔyɔrow ye. Kené in bëe siŋenna k'a da kejɛ, k'a dakan masiwyebogomugu metere kibù 60.000 c'e, ka bɔ yen.

Mɔgɔ kɛmè saba bë baara la yen don o don kamiyon bë siŋje 5 ke Kumantu baarakedenw donini kamma, tilegan fe a bë siŋje kelen ke dumuni ta la. Baarakedenw bë bɔ Kumantu lamini duguw la, i n'a fo, Banko, Tabakɔro, Kokuna ani Bumu. Sanni ka baara damine, kumantukaw y'u laben baarakedenw ladonni kamma nka o na ta o ta, sosaraw ni dumuni sɔngɔw yelenna i n'a fo folo :

- buguso min tun ye 200 ye, o yelenna ka ke 400 ye
- biliso min tun ye 300 ye, o kera 600 ye
- toliso min tun ye 600 ye, olu kera 1200 ye.

Cakeda 3 de ye yɔro in baaraw tila u ni nɔgon c'e :

1°) «Satɔmu» ka baaraw musaka bëe bë sefa wari miliyon 800 ma.

2°) «Soma Fereki» ta bë bë sefa wari miliyon 300 ma.

3°) «Samela» min ye Koɔdiwari cakeda doye, ota ye sefa miliyon 150 ye. O tumana, izini musakaw bëe lajelen bë bë se miliyari 4 ani tila ma.

Izini kura, min ni tɔw te kelen ye. Izini in bë se ka koɔri tɔni baa 400 wurusi san kɔnɔ.

Koɔriwurusan 4 de bëna k'a la min kelen-kelen nin hake ye 158 ye, olu ye ameriken jamana ka minen dilallenw ye. Fen kura bëna k'a la min bë ke sababu ye ka Koɔri jigili nɔgoya ka bɔ mɔbiliw Kɔnɔ. Mɔbiliw bë koɔri bɔ basi kan, min bë munumunu ni koɔri ye, k'a t'a di wurusilimasinw ma, o fen kura bë ke sababu ye ka baarakeden ta ta dɔgoya. O Fen kura kelen in nɔgon bëna dila Kucala, Sikasso. ani Joyila iziniw la izini tɔw wurusilan bë dugu ma, nka Kumantu taw bëna ke sanfe, k'u ni dugu c'e ke metere 2 ani santimetere 85 ye. Wurusilanw sigili sanfe o bë ke sababu ye ka betɔnbɔgo tata dɔgoya ani ka masiw ladonni n'u labenniko nɔgoya. Koɔrilayeso bëna ke masinw jukɔrɔ.

Kuranso kelen bëna jo min fanga ye «kilowati» 1500 ye, massin 2 bëna o kuranso lataama minnu Fanga ye ninnu ye :

- fofɔ : kawiyeri 800 ye
- filanan : kawiyeri 1200

Masin dɔgomanin dɔ, min fanga ye kawiyeri 150 ye, o bëna sigi kurandili kanma izini masinw la fijewaatiw la.

Koɔrimugu balibilayɔro 2 bëna dila ni kaba ni siman ye, ani magasa belebeleba 2 koɔrimugu tɔni 4000 bë se ka don minw kelen-kelen kɔnɔ.

## Magasan kuraw yɔyɔrɔ bilalen fana bë yen

Koɔrikolo mara magasan 2 bëna jo, minnu kelen-kelen kɔnɔ koɔrikolo tulubota bë bë tɔni ba 2500 ma, o bëe la wurisili tumana, koro dɔw bëna mɔbili lafa.

yɔrɔ wëre bë yen min bë koɔribolo danta don bɔrew kɔnɔ k'u da kala.

mangasanba kelen bëna jo, min boja bë bë meterekene 1100 ma, n'o bëna ke nɔgɔw, pɔsoni, cikeminenw ani bɔrew marayɔro ye.

## A jemogosow ye :

- pɔnbasikili kelen, min janya ye metere 18 ye, o ye mɔbiliw n'u doni peseyɔro ye;

so damadɔw bë yen minw ye :

- kɛnɛya sabatiliso (dɔgɔtɔrɔso)
- duguyiriwatɔn w ka koɔribilasiralaw siyɔro.

- baarakelaw ka bɔlifew marayɔro.

- dunanjigiso, ani buguso 4.

- siso 2 wɛre.

- jibonon kelen, ani jimarayɔrɔwɛre, tasuma faga kanma.

- mɔbili garasi kelen bëna jo, min kɔnɔ, mɔbili dilays o n'a minen misen bilayɔro bë sɔro yen.

- kamiyon minnu bëna baara ke Kumantu izini kɔnɔ, olu ye konteneriw ye walima kamiyon karasori caman, k'a da kan, u bë se ka karasori dɔ jigin, katemè ka taa dɔjigin yɔrɔwɛre, sanni ka doni don u kɔnɔ walima ka doni jigin ka b'u kɔnɔ.

siraba 2 bëna dila minw kelen-kelen kɔnɔ ye metere 9 ye, walasa ka bolifew munumunu nɔgoya izini kɔnɔ

Masiñw ka baara folo bë ke 1990 san kalo 4nan na. Izini jo baaraw damine 1989 san kalo 8 nan na, minenw nali bë senna, konteneri 15 sera yan ka ban, 16 bë sira kan. Nata mume bë bë 40 ma.

Koɔriwurusan ni kurandimenw bëe bë laben k'a ta 1990 san kalo 1 la ka t'a bila 1990 san kalo 4nan na. Baarakela mɔgɔfamuyalen 8 ka cèsiri de bë na ke sababu ye, masinw ka baara folo ka se ka ke kalo 4 nan na. Kumantu izini ka koɔri wurusita bë na bɔ cikɛkafo minnu na, olu file nin ye : Kumantu, Masigi, Lɛna, ani Kɔlonjeba fan kelen.

Ni baaraw sera ka ban joona, izini bë na koɔri tɔni ba 10 wurusi ninan yere, min bë na bɔ Kumantu ani Kɔlonjeba cikɛkafo kɔnɔ.

## Tulon te sebe sa

## Sanbara daliluma

(Tige filannan n'a laban)



Don dō la, jamana mōgoñemogow faratira ka nogonlaje kungoba do kōnō walasa ka feere nini Buntenidunce ka masaya bancogo la. Buntenidunce ladonniyalen o la a ka jinew fē, a ye fiñeba ci mōgo olu kan k'u jēsen kungo seleke naani bēe la. Mōgo si m'u ye tugun. Mōgo si ma farati tugun k'a nini ka ben - ben - ben siri Buntenidunce kō kan. Tōrō ni degun ani gēleya tun bē ka juguya ka taa a fē jamana kōno.

Buntenidunce ka yaada nana se yōrōma sa, kaba donna a kōrōminna. O waati de la, a y'a ka kōrōsigiwn'a ka kōlosibagaw bēe minē k'u faga. A sōrōla k'i kanto a ka jamanadenw ma ko : "A y'a lajē ne ka mako si te laadilibaga la bilen. Nka mako te kōlosibaga fana na. Olu nēci te n ye bilen. Awa aw yēre te fosi ye ne bolo ni baganw te. K'a bō bi la, aw bēe ka ne jate aw ka Ala ye" ! Dugumogow dalen tun bē Buntenidunce ka fotaw la, k'a d'a ka barika sidonbali kan. O de kanma, u bēe tun b'i nēsin masakesigida la k'u ka seliw ke !

Tilew fo-fora nōgon ko, kōnōla. jumadon dō la, yaada bolo, Buntenidunce ma sōn ka t'a muso Fanbubakru sōrō jirinin kōrō. A tun dalen b'a la sa k'a ka fanga selen bē yōrō min na bi, k'a muso Fanbubakru n'a ka san-

baraw si jōyōrōt'a la bilen ! A y'i kanto a yēre ma ko : "mōgo o mōgo, n'e ma k'i yēre ka kow nē ye, e te se ka mara banbali ke" !

Ntenen min dara o kan, a ma sōn tun ka taa a muso Fanbubakru bara. Juma min dara o kan a ka kaba y'a bila ka wuli ka taa sanbaraw fili jirinin kōrō. O yōrō de la sa, Fanbubakru bora k'i kanto a ma ko : "Buntenidunce, i y'i sago ke. Ne tē n ta juru sara i la, nka i yēre bē n'a dōn n'a ya sōrō i bē se i ka masaya kōrō k'a sōrō ne ka dēmen, te.

Buntenidunce kōseginnen a ka masakesigida la, a ye jamana kamañen nana kēme wōlōnwula nini ka wariba di olu ma, k'a ka kōlosili don olu bolo ! O wale kura ye mōgōw kamanagan. "yali Ala kasirabē mōgōw ka kōlosili la wa ? Yali mōgōw sanfēmōgō ka kan ka hadamadenya sawura d'a ka masaya ma wa ?" ka jamanadenw to yērējininka banbali ninnu na, bilakoronin do y'ikantod on dō ko : "Buntenidunce ka fanga kera bilakorofanga ye !" Mōgōw bēe tun sigilen bē ni bilakoronin o tōñongoli yeli ye nē - tugu - k'a - yelen kōnō. Nk'o ma ke. Dō de taara a fo Buntenidunce ye. A ka sōrō ka bilakoronin minē. Mōgōw kelen sa k'a dōn ko Buntenidunce ka ko - bēe - dōndalilubora a bolo, u y'a nini sa k'a sēgesēge n'a y'a sōrōka se-ko-bēe la fanga b'a cogola.

Jamanadenwy'uka muruti sababu ke bilakoronin mineni ye. O muruti labanna ni fanga tali ye

Buntenidunce ka kōlosidagaw kuntigi fē. U ma Buntenidunce faga nk'a seginna a cogo kōrō la.

Buntenidunce ka faantanya n'a ka jigilatige an'a ka hakiliwaaro nana bonya tugun fo k'a bila kēlennakuma na

Aw hakili kana k'a la ko fa tun donna Buntenidunce la. Ayi de ! fatow b'u diya bari u te miiri fosi la. u ka dijēnatigēcōgo ka ni u yēre bolo ten. Buntenidunce dun tun b'i miiri a labancogola. Aka miirisiraw tun b'a fo a ye ko "mōgōw de bē mōgō kōrōta, mōgōw de bē mōgō bin fana". A ka miirisiraw tun b'a fo a ye fana ko : "Ni sababu y'i lase sebe san fē, i kana o sababu o fisiriwaleya abada !"

Buntenidunce tun bē tile ban o miiriw de la. Don dō la sogomada fē, a wulila ka bōsunōgo la jirinin kōrō k'a nē su fēn sawura juguba dō kan. Jaa o tun ye saya mēlekē de nalen y'a kanma.

*Tumanı Yalam Sidibe*

